Prof. dr hab. Jan Klimek

Rynek pracy się starzeje – rzemiosło potrzebuje kapitału ludzkiego

Wstęp

Obecnie stawiamy czoła problemowi demograficznemu, który związany jest przede wszystkim z procesem starzenia się społeczeństwa oraz pogłębiającą się dysproporcją między liczbą osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym[1]. Na koniec 2025 r. ludność Polski wynosiła 37,33 mln, tj. o ponad 156 tys. mniej niż w końcu 2024 r.[2]. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego do 2060 r. liczba ta wyraźnie spadnie – do 30,4 mln osób w scenariuszu głównym. Postępujący proces starzenia się populacji w naszym kraju, sprawia, że maleją zasoby ludności w wieku produkcyjnym[3]. Jak wynika z badań „osoby w wieku 50 lat i więcej stanowią już blisko 37% całkowitej populacji kraju. Przełamanie bariery jednej trzeciej społeczeństwa w wieku dojrzałym bezpośrednio redefiniuje strukturę bazy zasobowej rynku pracy”[4]. Gdy rynek pracy się starzeje, a punkt ciężkości przesuwa się w stronę seniorów, polskie rzemiosło stoi przed realnym ryzykiem luki pokoleniowej. Bowiem średni wiek wykwalifikowanych mistrzów nieuchronnie rośnie, a napływ nowego pokolenia drastycznie spada. W obliczu dynamicznych zmian demograficznych konieczne staje się dostosowanie rozwiązań m.in. na poziomie rynku pracy. Lecz nie jest to tylko rolą rzemiosła. Wypracowanie systemowych mechanizmów adaptacyjnych spoczywa również na rządzie. Pojawia się zatem pytanie: jak rzemiosło i państwo mogą wspierać rynek pracy w czasach starzejącego się społeczeństwa?

Demografia a rynek pracy

Starzejące się społeczeństwo jest dużym wyzwaniem dla rzemiosła i rynku pracy. Według raportu A. Janiczek i K. Plewy pt. *Siła doświadczenia w erze AI. Jak wykorzystać potencjał dojrzałych pracowników* „będziemy jednym z najstarszych narodów na całym kontynencie”[5],

[1] M. Łakomy, Ł. Sakowski, Z. Smolińska, *Biznes wspierający demografię*, PTG, https://iptg.pl/wp-content/uploads/2026/06/Raport_Biznes-wspierajacy-demografie.pdf, s. 9.
[2] A. Janiczek, K. Plewa, *Siła doświadczenia w erze AI. Jak wykorzystać potencjał dojrzałych pracowników*, The Best Age, Raport ekspercki 2026, https://thebestage.pl/wp-content/uploads/2026/06/RAPORT-WWW-2.pdf?ml_recipient=202658887040501577&ml_link=190381293681247398, s. 11.
[3] M. Potyra, K. Góral-Radziszewska, K. Waśkiewicz, E. Gawińska-Drużba, *Prognoza ludności na lata 2023–2060*, GUS, Warszawa 2023, https://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/Downloader.aspx?file=2023_2060_1-prognoza_ludnosci_na_lata_2023-2060_.pdf&sys=prognozy, s. 13.
[4] A. Janiczek, K. Plewa, *Siła doświadczenia w erze AI…*, wyd. cyt., s. 11.
[5] Tamże, s. 12.

a w 2035 roku 43,2% populacji stanowić będą osoby 50+[6]. Dane GUS pokazują, że starzenie się ludności znacząco zmieni proporcje pomiędzy osobami w wieku nieprodukcyjnym i w wieku produkcyjnym w gospodarce. Na dzień 31 grudnia 2025 roku liczba osób w wieku przedprodukcyjnym (0–17 lat) na 100 osób w wieku poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej) wynosiła odpowiednio 30 do 41. Natomiast według prognozy na 2060 rok przypadać będą 32 osoby w wieku przedprodukcyjnym na 73 osoby w wieku poprodukcyjnym[7]. Według prognoz „w konsekwencji doprowadzi to do zwiększenia współczynnika obciążenia demograficznego ludnością w wieku nieprodukcyjnym”[8].

Jak podaje GUS w 2 kwartale 2026 r. osoby aktywne zawodowo stanowiły 58,7% ludności w wieku 15–89 lat[9]. Raport Polskiego Instytutu Ekonomicznego szacuje, że „do 2035 r. liczba osób pracujących w Polsce zmniejszy się o 2,1 mln, co będzie stanowić 12,6 proc. obecnego stanu zatrudnienia”[10]. Przy założeniu utrzymania obecnego wieku emerytalnego do 2035 r. z polskiego rynku pracy odejdzie 3,8 mln pracowników, a równocześnie prognozowany napływ nowych roczników wyniesie 1,7 mln osób[11]. Mniejsza liczba ludzi aktywnych zawodowo zwiększa ryzyko niedoboru pracowników w wielu sektorach gospodarki istotnych dla rzemiosła.

W pewnym stopniu **tempo starzenia się populacji Polski ograniczyć może świadoma i kontrolowana imigracja**. Według GUS, „w scenariuszach średnim i wysokim Polska będzie krajem imigracyjnym przez cały horyzont prognozy, tj. w latach 2023–2060 utrzymywać się będzie dodatnie saldo migracji”[12]. Warto zauważyć, jak podaje Instytut Badań Strukturalnych, że do znaczącego spowolnienia starzenia się ludności w Polsce potrzebna byłaby „imigracja na masową skalę”[13]. W związku z tym, że jesteśmy świadkami rozgrywającej się rewolucji technologicznej, która za sprawą zjawisk automatyzacji, digitalizacji i rosnącej roli sztucznej inteligencji może trwale zmienić oblicze rynku pracy, w tym obniżyć podaż miejsc pracy – eksperci państw nastawionych na migrację postulują, by była ona ukierunkowana na specjalistów spełniających wymagania nowoczesnej gospodarki opartej na wiedzy[14].

---

[6] Tamże, s. 11.
[7] *Ludność*, GUS, https://plwliczbach.stat.gov.pl/pl/index.html?page=ludnosc
[8] M. Potyra, K. Góral-Radziszewska, K. Waśkiewicz, E. Gawińska-Drużba, *Prognoza ludności*, wyd. cyt., s. 13.
[9] *Pracujący, bezrobotni i bierni zawodowo (wyniki wstępne Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w 2 kwartale 2026 r.)*, GUS, https://publikacje.new.stat.gov.pl/file/223922/download?token=RQpgQTNo, s. 1.
[10] P. Kukołowicz, P. Leszczyński, J. Lubasiński, *Konsekwencje zmian demograficznych dla podaży pracy w Polsce*, PIE, Warszawa 2024, https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2024/10/Podaz-pracy.pdf, s. 5.
[11] Tamże.
[12] M. Potyra, K. Góral-Radziszewska, K. Waśkiewicz, E. Gawińska-Drużba, *Prognoza ludności*, wyd. cyt., s. 13.
[13] J. Sawulski, I. Magda, P. Lewandowski, *Czy polski system emerytalny zbankrutuje?*, IBS, https://ibs.org.pl/app/uploads/2019/05/IBS_Policy_Paper_02_2019.pdf, s. 7.
[14] *Polityka migracyjna Polski*, MSWiA, Projekt z dnia 10 czerwca 2019 r., https://interwencjaprawna.pl/wp-content/uploads/2019/06/Polityka-migracyjna-Polski-wersja-ostateczna.pdf

Propozycje ZRP w sprawie starzejącego się społeczeństwa

Podczas gdy w 2025 roku odnotowano spadek ogólnej liczby uczniów kształconych w systemie dualnym[15] i w związku z prognozami niedoboru pracowników w kolejnych latach, konieczne jest dostosowanie krajowych rozwiązań zarówno na poziomie legislacji, rynku pracy, jak i systemu edukacyjnego. Odpowiedzią na te wyzwania będzie wsparcie szkolnictwa i szeroka promocja edukacji zawodowej. Trzeba wypracować **rozwiązania, które zaktywizują grupy dzisiaj nieaktywne zawodowo**. Konieczne jest bardziej **szczegółowe uregulowanie kwestii prawnych związanych z pobytem cudzoziemców w kraju oraz efektywne wykorzystanie ich potencjału**. Ważne jest także, aby **pozyskiwać pracowników z odpowiednimi umiejętnościami** oraz **stwarzać polskim rzemieślnikom warunki do przekazywania wiedzy młodszemu pokoleniu**. Bowiem oprócz rąk do pracy brakuje nam przede wszystkim talentów. **Należy inwestować z jednej strony w cyfryzację, sztuczną inteligencję, automatyzację procesów**, które sprawią, że ludzkie niedobory nie będą aż tak dotkliwe. Z drugiej jednak **trzeba promować zdobywanie unikalnych umiejętności, których nie jesteśmy w stanie zastąpić technologią**.

Związek Rzemiosła Polskiego podkreśla znaczenie rozwiązań, takich jak Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK), które pozwalają **skutecznie potwierdzać kompetencje**, wspierają rozwój zawodowy i wzmacniają powiązanie edukacji z rzeczywistymi potrzebami przedsiębiorców. Wśród najważniejszych propozycji ZRP w zakresie kształcenia zawodowego znajdują się[16]: **większa promocja ZSK, wsparcie finansowe wdrażania kwalifikacji i rozwój mikropoświadczeń w rzemiośle**. W obliczu zmian demograficznych na rynku pracy kluczowe jest również **odpowiednie finansowanie aktywizacji zawodowej i kształcenia młodocianych pracowników**. Przygotowanie zawodowe młodocianych pracowników stanowi bowiem jeden z fundamentów systemu kształcenia dualnego w rzemiośle. Zatem, opiniując projekt ustawy budżetowej na 2027 rok w obszarze rynku pracy, **ZRP uznał za konieczne**[17]:

- zwiększenie limitu wydatków Funduszu Pracy do poziomu co najmniej 11,17 mld zł.;
- dofinansowanie aktywizacji zawodowej, bo 2,30 mld zł może być niewystarczające;
- zwiększenie budżetu na refundację wynagrodzeń młodocianych pracowników do poziomu co najmniej 1,3 mld zł.

[15] *Kształcenie Dualne w Rzemiośle. Kluczowe dane operacyjne, statystyki i wyzwania za rok 2025*, ZRP, https://zrp.pl/wp-content/uploads/2026/05/Raport-Rzemioslo-2025.pdf
[16] *Propozycje ZRP w zakresie kształcenia zawodowego*, https://zrp.pl/propozycje-zrp-w-zakresie-ksztalcenia-zawodowego/
[17] *Rynek pracy po konsultacjach z udziałem ZRP*, https://zrp.pl/rynek-pracy-po-konsultacjach-z-udzialem-zrp/

Z inicjatywy ZRP, w Sejmie, trwają prace dotyczące wprowadzenia obligatoryjności refundacji kosztów poniesionych przez pracodawcę na wynagrodzenia i składki na ubezpieczenia społeczne młodocianych pracowników[18]. Ich pozytywne zakończenie wzmocni system oświaty zawodowej i przyczyni się do dostarczenia poszukiwanych na rynku pracy fachowców. W opinii ZRP refundacja kosztów poniesionych przez pracodawcę na wynagrodzenia i składki społeczne młodocianych pracowników z Funduszu Pracy powinna być zagwarantowana „do wysokości faktycznych potrzeb"[19]. Należy pamiętać także o *Strategii Rozwoju Rzemiosła Polskiego w nowej rzeczywistości na lata 2025–2029,* która ma na celu jego rozwój, wsparcie w łączeniu tradycji z nowoczesnością oraz wzmacnianie konkurencyjności na rynku krajowym i zagranicznym, odpowiadając tym samym na zmiany demograficzne w kontekście wyzwań rynku pracy oraz ciągłości pokoleniowej.

Inicjatywy państwa w kontekście kryzysu demograficznego na rynku pracy

W walce ze skutkami starzenia się społeczeństwa polski rząd stawia m.in. na **aktywizację zawodową grup defaworyzowanych, wydłużanie czasu aktywności zawodowej bez konieczności podnoszenia wieku emerytalnego, modernizację oraz automatyzację produkcji i świadczonych usług czy specjalne regulacje adresowane do zawodów długotrwale deficytowych**[20]. Jednym z rozwiązań i odpowiedzią na wyzwania demograficzne jest dofinansowanie wynagrodzenia za zatrudnienie skierowanej przez urząd pracy osoby, która osiągnęła wiek emerytalny. „Według danych GUS w II kwartale 2026 r. wskaźnik zatrudnienia w tej grupie wyniósł 9,9 proc., o 0,6 pkt proc. więcej niż rok wcześniej. Jednocześnie badanie SW Research dla Job Impulse pokazuje, że aż 71 proc. osób po 60. roku życia deklaruje chęć dalszej pracy"[21]. Potwierdzają to także dane ZUS – „w grudniu 2025 r. pracowało 879,5 tys. osób z ustalonym prawem do emerytury, a w ciągu dziesięciu lat ich liczba wzrosła o 52,9 proc."[22].

[18] *Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o rynku pracy i służbach zatrudnienia* (druk nr 2702), https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2702

[19] *Stanowisko Związku Rzemiosła Polskiego do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o rynku pracy i służbach zatrudnienia* (Druk nr 2702), ZRP, 26 czerwca 2026, https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/0115C1263C0AE1D5C1258E260028A176/%24File/2702-001.pdf

[20] *Odzyskać kontrolę. Zapewnić bezpieczeństwo. Kompleksowa i odpowiedzialna strategia migracyjna Polski na lata 2025–2030,* Załącznik do uchwały nr 120 Rady Ministrów z dnia 15 października 2024 r., https://www.gov.pl/attachment/b11fd6eb-dc4c-446f-af8b-5b15a59884fe, s. 22.

[21] *Seniorzy chcą pracować, firmy mają narzędzia: dofinansowanie wynagrodzenia za zatrudnienie skierowanej przez urząd pracy osoby, która osiągnęła wiek emerytalny*, https://www.gazetaprawna.pl/praca/rynek-pracy/artykuly/11336850,seniorzy-chca-pracowac-firmy-maja-narzedzia-dofinansowanie-wynagrodzenia-za-zatrudnienie-skierowanej-przez-urzad-pracy-osoby-ktora-osiagnela-wiek-emerytalny.html

[22] Tamże.

Natomiast, jeśli chodzi o napływ cudzoziemców uzupełniających niedobory na rynku pracy, to jest on w dalszym ciągu instrumentem polityki zatrudnienia, lecz „jego znaczenie ulega zdecydowanemu ograniczeniu”[23]. Polski rząd stoi na stanowisku, że „bezpieczna i kontrolowana imigracja zarobkowa pozostanie czynnikiem pozytywnie wpływającym na konkurencyjność polskiej gospodarki”[24]. Odchodzi jednak od polityki masowego uzupełniania braków kadrowych migracją zarobkową na rzecz szczelnie kontrolowanego, selektywnego i uzupełniającego modelu dopuszczania obcokrajowców do rynku pracy, w którym pierwszeństwo ma ochrona pracowników lokalnych. Jak wynika z dokumentu pt. *Odzyskać kontrolę. Zapewnić bezpieczeństwo. Kompleksowa i odpowiedzialna strategia migracyjna Polski na lata 2025–2030* „chociaż konsekwencjom zmian demograficznych i społecznych na rynku pracy nie uda się zapobiec jedynie instrumentami polityki imigracyjnej”[25], to „Polska będzie dopuszczać do polskiego rynku pracy cudzoziemców, tak aby uzupełniać niedobory na rynku pracy w zawodach deficytowych, tworząc także specjalne regulacje adresowane do zawodów długotrwale deficytowych. Brak takiego działania wpływałby negatywnie na konkurencyjność polskiej gospodarki, szczególnie w krótkim okresie, co z kolei mogłoby prowadzić do przenoszenia produkcji czy usług za granicę”[26]. Wspomniany dokument wprowadza zatem istotną zmianę kierunku w gospodarce polskiej. **Dopuszczanie cudzoziemców do polskiego rynku pracy** będzie podlegało procedurze uwzględniającej kilka kluczowych warunków do spełnienia[27]:

- posiadanie obywatelstwa kraju OECD lub państwa, z którym Polska lub Unia Europejska ma podpisaną umowę o readmisji i jest ona skutecznie realizowana;
- posiadanie unikatowych, wysokospecjalistycznych umiejętności lub brak możliwości znalezienia pracownika o potrzebnych oraz unikatowych umiejętnościach w Polsce;
- otrzymywanie wynagrodzenia miesięcznego co najmniej porównywalnego z pracownikami polskimi w danej branży, tak by w tym zakresie nie tworzyć nieuczciwej konkurencji;
- wniosek pracodawcy realizującego inwestycje w Polsce o strategicznym znaczeniu dla gospodarki lub obronności państwa.

Ponadto zdaniem rządu konieczne jest[28]:

- umożliwienie wykorzystywania obecnego systemu określania zawodów nadwyżkowych i deficytowych (monitorowanie rynku pracy) dla realizacji polityki migracyjnej;

[23] *Odzyskać kontrolę. Zapewnić bezpieczeństwo. Kompleksowa i odpowiedzialna strategia…*, wyd. cyt., s. 22.
[24] Tamże, s. 4.
[25] Tamże, s. 22.
[26] Tamże.
[27] Tamże, s. 22-23.
[28] Tamże, s. 23.

- analizowanie nie tylko ofert pracy, ale także innych danych będących w dyspozycji podmiotów świadczących usługi pośrednictwa (portale, aplikacje itp.);
- wyselekcjonowanie zawodów, które są długookresowo deficytowe i w przypadku których zgody na zatrudnienie cudzoziemców powinny być wydawane priorytetowo.

Jak czytamy w ww. obecnej strategii migracyjnej rząd podejmuje także „działania, które docelowo wprowadzą, dostosowany do polskiej specyfiki, nowy model dopuszczania cudzoziemców do polskiego rynku pracy oparty na modelu punktowym, znanym z innych państw świata". Model ten jednak nie został jeszcze wdrożony w życie.

Podsumowanie

Po analizie propozycji oraz inicjatyw rządu polskiego dotyczących wsparcia rynku pracy w czasach starzejącego się społeczeństwa można wyciągnąć wniosek, że zarówno ZRP jak i rządowi zależy na:

1. **Aktywizacji zawodowej** – grup nieaktywnych zawodowo i grup defaworyzowanych.
2. **Szczegółowym uregulowaniu kwestii prawnych związanych z pobytem cudzoziemców** w kraju oraz efektywnym wykorzystaniu ich potencjału.
3. **Inwestycji w cyfryzację**, sztuczną inteligencję, automatyzację procesów w tym modernizację oraz automatyzację produkcji i świadczonych usług.
4. **Wydłużeniu czasu aktywności zawodowej** – w celu zatrzymania doświadczonych mistrzów na rynku.
5. **Stwarzaniu polskim rzemieślnikom warunków do przekazywania wiedzy** młodszemu pokoleniu.
6. **Pozyskiwaniu pracowników z odpowiednimi umiejętnościami** poprzez prawidłową identyfikację realnych potrzeb pracodawców w zakresie wypełniania niedoborów na rynku pracy i sposobów ich zaspokojenia, tworzenie specjalnych regulacji adresowanych do zawodów długotrwale deficytowych, promowanie zdobywania unikalnych umiejętności.
7. **Skutecznym potwierdzaniu kompetencji** – gdzie potrzebny jest przegląd regulacji w zakresie uznawania i potwierdzania kwalifikacji, większa promocja ZSK, wsparcie finansowe wdrażania kwalifikacji i rozwój mikropoświadczeń w rzemiośle.
8. **Odpowiednim finansowaniu** aktywizacji zawodowej i kształcenia młodocianych pracowników.

Jeżeli za planami rządu pójdą faktyczne działania, najprawdopodobniej pomogą one ograniczyć negatywne skutki demograficzne związane ze starzejącym się społeczeństwem, a przemyślana imigracja pozostanie skutecznym narzędziem łagodzenia negatywnych efektów zmniejszających się zasobów pracy. Nie powinniśmy dopuścić do dalszego spadku liczby osób pracujących, bowiem przełoży się to na niższą wartość PKB naszego kraju. W tej kwestii ważny jest oczywiście stały wspólny dialog.

Bibliografia

Janiczek A., Plewa K., *Siła doświadczenia w erze AI. Jak wykorzystać potencjał dojrzałych pracowników*, The Best Age, Raport ekspercki 2026, https://thebestage.pl/wp-content/uploads/2026/06/RAPORT-WWW-2.pdf?ml_recipient=202658887040501577&ml_link=190381293681247398

Kształcenie Dualne w Rzemiośle. Kluczowe dane operacyjne, statystyki i wyzwania za rok 2025, ZRP, https://zrp.pl/wp-content/uploads/2026/05/Raport-Rzemioslo-2025.pdf

Kukołowicz P., Leszczyński P., Lubasiński J., *Konsekwencje zmian demograficznych dla podaży pracy w Polsce*, PIE, Warszawa 2024, https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2024/10/Podaz-pracy.pdf

Ludność, GUS, https://plwliczbach.stat.gov.pl/pl/index.html?page=ludnosc

Łakomy M., Sakowski Ł., Smolińska Z., *Biznes wspierający demografię*, PTG, https://iptg.pl/wp-content/uploads/2026/06/Raport_Biznes-wspierajacy-demografie.pdf

Odzyskać kontrolę. Zapewnić bezpieczeństwo. Kompleksowa i odpowiedzialna strategia migracyjna Polski na lata 2025–2030, Załącznik do uchwały nr 120 Rady Ministrów z dnia 15 października 2024 r., https://www.gov.pl/attachment/b11fd6eb-dc4c-446f-af8b-5b15a59884fe

Polityka migracyjna Polski, MSWiA, Projekt z dnia 10 czerwca 2019 r., https://interwencjaprawna.pl/wp-content/uploads/2019/06/Polityka-migracyjna-Polski-wersja-ostateczna.pdf

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o rynku pracy i służbach zatrudnienia (druk nr 2702), https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2702

Potyra M., Góral-Radziszewska K., Waśkiewicz K., Gawińska-Drużba E., *Prognoza ludności na lata 2023–2060*, GUS, Warszawa 2023, https://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia/Downloader.aspx?file=2023_2060_1-prognoza_ludnosci_na_lata_2023-2060_.pdf&sys=prognozy

Pracujący, bezrobotni i bierni zawodowo (wyniki wstępne Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w 2 kwartale 2026 r.), GUS, https://publikacje.new.stat.gov.pl/file/223922/download?token=RQpgQTNo

Propozycje ZRP w zakresie kształcenia zawodowego, https://zrp.pl/propozycje-zrp-w-zakresie-ksztalcenia-zawodowego/

Rynek pracy po konsultacjach z udziałem ZRP, https://zrp.pl/rynek-pracy-po-konsultacjach-z-udzialem-zrp/

Sawulski J., Magda I., Lewandowski P., *Czy polski system emerytalny zbankrutuje?*, IBS, https://ibs.org.pl/app/uploads/2019/05/IBS_Policy_Paper_02_2019.pdf

Seniorzy chcą pracować, firmy mają narzędzia: dofinansowanie wynagrodzenia za zatrudnienie skierowanej przez urząd pracy osoby, która osiągnęła wiek emerytalny, https://www.gazetaprawna.pl/praca/rynek-pracy/artykuly/11336850,seniorzy-chca-pracowac-firmy-maja-narzedzia-dofinansowanie-wynagrodzenia-za-zatrudnienie-skierowanej-przez-urzad-pracy-osoby-ktora-osiagnela-wiek-emerytalny.html

Stanowisko Związku Rzemiosła Polskiego do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o rynku pracy i służbach zatrudnienia (Druk nr 2702), ZRP, 26 czerwca 2026, https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/0115C1263C0AE1D5C1258E260028A176/%24File/2702-001.pdf